

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 6.2 ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Рівень вищої освіти:	другий (магістерський) рівень
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Спеціальність:	С4 «Психологія»
Освітня програма:	«Психологія»

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Психологія» спеціальністю С4 «Психологія» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Розробник: к.психол.н., доцент Мороз О.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

Завідувач кафедри,
к.психол.н., доцент

(підпис)

(Михальчук Ю.О.)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Психологія»

Гарант освітньої програми,
к.психол.н, доцент

(підпис)

(Михальчук Ю.О.)

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова НМК

(підпис)

(Сойко І.М.)

(прізвище та ініціали)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	Вибірковий освітній компонент	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: С4 Психологія ОП Психологія	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
	рівень вищої освіти: другий (магістерський)	20- год.	6- год.
		Практичні, семінарські	
		10- год.	4- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Психологія девіантної поведінки» розкриває психологічні закономірності формування, прояву, діагностики та подолання девіантної поведінки в різних вікових і соціальних групах.

Майбутній психолог має розуміти співвідношення норми й девіації, аналізувати індивідуальні, сімейні, групові та суспільні чинники ризику, виявляти захисні ресурси й дотримуватися нестигматизувального підходу.

Опанування дисципліни забезпечує розвиток навичок аналізу кейсів, первинного оцінювання ризиків, психоедукації, консультування, проєктування профілактичних і корекційних програм.

Особлива увага приділяється адиктивній, агресивній, делінквентній, суїцидальній і самоушкоджувальній поведінці, роботі з дітьми та підлітками, етиці й міждисциплінарній взаємодії.

Мета: сформувати у здобувачів системне розуміння психологічних механізмів девіантної поведінки та практичні вміння здійснювати оцінювання, профілактику, психологічну корекцію, консультування і супровід.

Завдання: опанувати понятійний апарат дисципліни; проаналізувати основні теорії й форми девіантної поведінки; навчитися оцінювати чинники ризику та захисту; розпізнавати небезпечні прояви; дотримуватися етичних меж; проєктувати профілактичні, корекційні та ресоціалізаційні програми.

Результатом навчання за дисципліною є набуття студентами таких компетентностей:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Результатом навчання за дисципліною є набуття студентами таких результатів навчання:

- Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- Надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у складних життєвих ситуаціях для активізації ресурсів її життєстійкості.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та діагностичні засади психології девіантної поведінки

Тема 1. Теоретичні засади психології девіантної поведінки. Поняття норми, девіації, девіантної поведінки та девіантності. Критерії й класифікації відхилень. Позитивні та негативні девіації. Предмет, завдання, методи й етичні принципи психології девіантної поведінки.

Література: основна [1, 10], додаткова [3]

Тема 2. Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій. Психодинамічні, поведінкові, когнітивні, гуманістичні та системні підходи. Теорії аномії, соціального навчання, диференційованої асоціації, контролю та маркування. Біопсихосоціальна модель девіантної поведінки.

Література: основна [1, 5, 8, 10], додаткова [7]

Тема 3. Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація. Види соціальних норм і механізми соціального контролю. Конформність, нонконформізм і відхилення. Стереотипи, упередження, стигматизація та самостигматизація. Вплив групи, субкультури й медіасередовища.

Література: основна [3, 10], додаткова [8]

Тема 4. Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки. Індивідуальні, сімейні, групові, освітні та суспільні чинники ризику. Резильєнтність і захисні ресурси. Принципи психологічного оцінювання, спостереження, інтерв'ю та аналізу випадку. Межі діагностики й перенаправлення.

Література: основна [4, 5, 8, 10, 11], додаткова [2, 4, 5, 7]

Тема 5. Девіантна поведінка дітей і підлітків. Вікові закономірності, підліткова криза, труднощі соціалізації. Ризикована, протестна, бродяжницька поведінка, шкільна дезадаптація. Вплив сім'ї, однолітків, освітнього середовища й цифрового простору.

Література: основна [2, 10], додаткова [6, 10]

Змістовий модуль 2. Основні форми девіантної поведінки, профілактика та корекція

Тема 6. Адиктивна поведінка та психологічні залежності. Поняття адикції. Хімічні й нехімічні залежності, поведінкові адикції, цифрова залежність та азартна поведінка. Механізми формування залежності, мотивація, співзалежність, чинники ризику й профілактика.

Література: основна [1, 5, 7, 8, 10], додаткова [7, 10]

Тема 7. Агресивна, насильницька, делінквентна і кримінальна поведінка. Психологічні механізми агресії та насильства. Імпульсивна й інструментальна агресія. Делінквентна і кримінальна поведінка, групові правопорушення, радикалізація. Оцінювання ризику повторної небезпечної поведінки.

Література: основна [1, 2, 5, 10], додаткова [1, 3, 6]

Тема 8. Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка. Самоушкодження без суїцидального наміру та суїцидальна поведінка. Фактори ризику й захисту, попереджувальні ознаки, міфи. Первинне оцінювання безпеки, кризове реагування, маршрут допомоги та поственція.

Література: основна [5, 7, 8, 10, 11], додаткова [7, 9, 10]

Тема 9. Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки. Первинна, вторинна і третинна профілактика. Психоедукація, соціально-психологічний тренінг, мотиваційне інтерв'ювання, когнітивно-поведінкові та сімейні підходи. Проектування й оцінювання профілактичних програм.

Література: основна [2, 4, 6, 7, 10], додаткова [2, 4, 6, 8]

Тема 10. Консультування, ресоціалізація та міждисциплінарний супровід. Контакт і робочий альянс із клієнтом. Етика, конфіденційність і межі компетентності. Індивідуальний план допомоги, кейс-менеджмент, ресоціалізація, відновлення соціальних зв'язків і міжвідомча взаємодія.

Література: основна [2, 4, 6, 7, 9, 10], додаткова [2, 4, 5, 8, 10]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні та діагностичні засади психології девіантної поведінки										
Тема 1. Теоретичні засади психології девіантної поведінки	8	2	2	-	4	8	2	-	-	6
Тема 2. Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій	8	2	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 3. Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація	8	2	2	-	4	8	-	2	-	6
Тема 4. Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки	8	2	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 5. Девіантна поведінка дітей і підлітків	8	2	2	-	4	8	2	-	-	6
Змістовий модуль 2. Основні форми девіантної поведінки, профілактика та корекція										
Тема 6. Адиктивна поведінка та психологічні залежності	10	2		-	8	10	-	-	-	10
Тема 7. Агресивна, насильницька, делінквентна і кримінальна поведінка	10	4		-	6	10	2	-	-	8

Тема 8. Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка	10	4		-	6	10	-	2	-	8
Тема 9. Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки	10			-	10	10	-		-	10
Тема 10. Консультування, ресоціалізація та міждисциплінарний супровід	10			-	10	10	-		-	10
Усього годин	90	20	10	-	60	90	6	4	-	80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні та діагностичні засади психології девіантної поведінки		
1	Теоретичні засади психології девіантної поведінки	2/-
2	Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій	2/-
3	Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація	2/2
4	Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки	2/-
5	Девіантна поведінка дітей і підлітків	2/-
Змістовий модуль 2. Основні форми девіантної поведінки, профілактика та корекція		
8	Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка	-/2
	Разом	10/4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні та діагностичні засади психології девіантної поведінки		
1	Теоретичні засади психології девіантної поведінки	4/6
2	Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій	4/8
3	Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація	4/6
4	Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки	4/8
5	Девіантна поведінка дітей і підлітків	4/6
Змістовий модуль 2. Основні форми девіантної поведінки, профілактика та корекція		
6	Адиктивна поведінка та психологічні залежності	8/10
7	Агресивна, насильницька, делінквентна і кримінальна поведінка	6/8
8	Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка	6/8
9	Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки	10/10
10	Консультування, ресоціалізація та міждисциплінарний супровід	10/10
	Разом	60/80

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні та діагностичні засади психології девіантної поведінки				
Тема 1. Теоретичні засади психології девіантної поведінки	Створіть концептуальну карту «Норма і девіація» та проілюструйте позитивні й негативні девіації прикладами з медіа.	1. Ситуаційна задача «Норма чи девіація»: класифікувати прояви поведінки та обґрунтувати рішення. 2. Тренінгова вправа «Шкала норми»: визначити межі прийнятної поведінки й обговорити етичні ризики оцінювання. 3. Моделювання консультації: пояснити клієнту відмінність між нонконформізмом і деструктивною девіацією.	основна [1, 10], додаткова [3]	6
Тема 2. Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій	Підготуйте подкаст або відеодискусію, у якій один випадок девіантної поведінки пояснюється з позицій різних психологічних концепцій.	1. Кейс-аналіз: пояснити один випадок девіантної поведінки з позицій трьох психологічних концепцій. 2. Рольова вправа «Рада експертів»: представити та захистити різні теоретичні підходи. 3. Мінітренінг-консультація: обрати доцільний підхід до випадку та обговорити його переваги й обмеження.	основна [1, 5, 8, 10], додаткова [7]	6
Тема 3. Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація	Створіть антистигматизаційний плакат і сценарій нестигматизувальної розмови з людиною, якій приписують девіантну поведінку.	1. Ситуаційна задача: проаналізувати випадок стигматизації та запропонувати нестигматизувальну реакцію. 2. Тренінгова вправа «Без ярликів»: переформулювати оцінні висловлювання в нейтральні й підтримувальні. 3. Моделювання консультації з людиною, яка зазнала стигматизації, та підсумкова групова дискусія.	основна [3, 10], додаткова [8]	6
Тема 4. Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки	Розробіть інтерактивну карту чинників ризику й захисту та запропонуйте етичний план психологічного оцінювання кейсу.	1. Кейс-аналіз: провести первинне оцінювання чинників ризику та захисних ресурсів умовного клієнта. 2. Тренінгова вправа «Коло ресурсів»: визначити особистісні, сімейні та соціальні джерела	основна [4, 5, 8, 10, 11], додаткова [2, 4, 5, 7]	6

		підтримки. 3. Моделювання консультації: надати етичний зворотний зв'язок за результатами первинного оцінювання.		
Тема 5. Девіантна поведінка дітей і підлітків	Створіть цифрову історію про підлітка з ризикованою поведінкою та запропонуйте три можливі маршрути ранньої допомоги.	1. Ситуаційна задача: проаналізувати ризиковану поведінку підлітка та скласти маршрут допомоги. 2. Рольова вправа «Психолог - підліток - батьки»: відпрацювати встановлення контакту й узгодження дій. 3. Мінітренінг «Підтримка без тиску» з обговоренням меж відповідальності дорослих і підлітка.	основна [2, 10], додаткова [6, 10]	6
Змістовий модуль 2. Основні форми девіантної поведінки, профілактика та корекція				
Тема 6. Адиктивна поведінка та психологічні залежності	Розробіть настільну гру або набір карток для профілактики хімічних, поведінкових чи цифрових залежностей.	1. Кейс-аналіз: визначити ознаки, чинники ризику та наслідки хімічної або поведінкової залежності. 2. Тренінгова вправа «Баланс вибору»: дослідити короткострокові вигоди та довгострокові наслідки поведінки. 3. Моделювання мотиваційної консультації з клієнтом, який заперечує проблему залежності.	основна [1, 5, 7, 8, 10], додаткова [7, 10]	6
Тема 7. Агресивна, насильницька, делінквентна і кримінальна поведінка	Підготуйте комікс або рольову сцену про ескалацію агресії та продемонструйте ненасильницькі способи її зниження.	1. Ситуаційна задача: визначити етапи ескалації агресивного конфлікту та можливі точки втручання. 2. Рольова вправа «Деескалація конфлікту»: відпрацювати ненасильницьку комунікацію й самоконтроль. 3. Моделювання консультації з учасником агресивної ситуації та міні-дискусія про безпечні межі допомоги.	основна [1, 2, 5, 10], додаткова [1, 3, 6]	6
Тема 8. Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка	Створіть інформаційну пам'ятку про попереджувальні ознаки самоушкоджувальної та суїцидальної поведінки й алгоритм безпечного	1. Кейс-аналіз: розпізнати попереджувальні ознаки самоушкоджувальної або суїцидальної поведінки. 2. Тренінгова вправа «Алгоритм безпечного перенаправлення»: відпрацювати послідовність професійних дій. 3. Моделювання кризової	основна [5, 7, 8, 10, 11], додаткова [7, 9, 10]	6

	перенаправлення.	консультації з акцентом на безпеку, підтримку та залучення профільних фахівців.		
Тема 9. Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки	Спроектуйте творчу профілактичну кампанію для визначеної цільової групи з гаслом, візуальними матеріалами та планом заходів.	1. Ситуаційна задача: обрати рівень профілактики для визначеної цільової групи та обґрунтувати заходи. 2. Мінітренінг: провести одну профілактичну вправу й організувати рефлексивну дискусію. 3. Моделювання консультації із замовником програми щодо мети, ресурсів, ризиків і критеріїв ефективності.	основна [2, 4, 6, 7, 10], додаткова [2, 4, 6, 8]	6
Тема 10. Консультування, ресоціалізація та міждисциплінарний супровід	Створіть карту ресоціалізації умовного клієнта та представте міждисциплінарну взаємодію у форматі рольової наради фахівців.	1. Кейс-аналіз: розробити індивідуальний план консультування, супроводу та ресоціалізації клієнта. 2. Рольова міждисциплінарна нарада: узгодити функції психолога, соціального працівника, педагога й лікаря. 3. Моделювання первинної консультації з клієнтом та міні-дискусія про етику й межі компетентності.	основна [2, 4, 6, 7, 9, 10], додаткова [2, 4, 5, 8, 10]	6

Творчі завдання:

1. Теоретичні засади психології девіантної поведінки. Створіть концептуальну карту «Норма і девіація» та проілюструйте позитивні й негативні девіації прикладами з медіа.
2. Психологічні, соціальні та біологічні концепції девіацій. Підготуйте подкаст або відеодискусію, у якій один випадок девіантної поведінки пояснюється з позицій різних психологічних концепцій.
3. Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація. Створіть антистигматизаційний плакат і сценарій нестигматизувальної розмови з людиною, якій приписують девіантну поведінку.
4. Чинники ризику, захисні ресурси та діагностика девіантної поведінки. Розробіть інтерактивну карту чинників ризику й захисту та запропонуйте етичний план психологічного оцінювання кейсу.
5. Девіантна поведінка дітей і підлітків. Створіть цифрову історію про підлітка з ризикованою поведінкою та запропонуйте три можливі маршрути ранньої допомоги.
6. Адиктивна поведінка та психологічні залежності. Розробіть настільну гру або набір карток для профілактики хімічних, поведінкових чи цифрових залежностей.
7. Агресивна, насильницька, делінквентна і кримінальна поведінка. Підготуйте комікс або рольову сцену про ескалацію агресії та продемонструйте ненасильницькі способи її зниження.
8. Суїцидальна й самоушкоджувальна поведінка. Створіть інформаційну пам'ятку про попереджувальні ознаки самоушкоджувальної та суїцидальної поведінки й алгоритм безпечного перенаправлення.

9. Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки. Спроектуйте творчу профілактичну кампанію для визначеної цільової групи з гаслом, візуальними матеріалами та планом заходів.

10. Консультування, ресоціалізація та міждисциплінарний супровід. Створіть карту ресоціалізації умовного клієнта та представте міждисциплінарну взаємодію у форматі рольової наради фахівців.

Форми контролю: презентація творчих продуктів, захист проєктів, обговорення, взаємооцінювання та оцінювання за визначеними критеріями.

Індивідуальні завдання

1. Понятійна карта «Норма, девіація, девіантна поведінка».
2. Порівняльна таблиця психологічних і соціологічних концепцій девіацій.
3. Аналіз механізмів соціального контролю.
4. Етичний аналіз стигматизувальної ситуації.
5. Карта чинників ризику та захисних ресурсів.
6. План психологічного оцінювання девіантної поведінки.
7. Кейс-аналіз підліткової ризикованої поведінки.
8. Пам'ятка для батьків щодо ранніх ознак дезадаптації.
9. Модель формування адиктивної поведінки.
10. Профілактична пам'ятка щодо цифрової залежності.
11. Функціональний аналіз агресивної поведінки.
12. Кейс-аналіз делінквентної поведінки.
13. Карта ризиків групового правопорушення.
14. Алгоритм первинного оцінювання суїцидального ризику.
15. Індивідуальний план безпеки.
16. Проєкт психоедукаційного заняття.
17. Програма первинної профілактики девіантної поведінки.
18. План корекційної групової роботи.
19. Індивідуальний план психологічного супроводу.
20. Схема міжвідомчої взаємодії та ресоціалізації.
21. Есе за темою 1 «Теоретико-методологічні засади психології девіантної поведінки» — фільм «Пролітаючи над гніздом зозулі» (One Flew Over the Cuckoo's Nest, 1975), режисер Мілош Форман. Проаналізувати межі психологічної норми й девіації, вплив інституційного контролю та етичні наслідки стигматизувальних ярликів.
22. Есе за темою 2 «Основні концепції та теорії девіантної поведінки» — фільм «Механічний апельсин» (A Clockwork Orange, 1971), режисер Стенлі Кубрик. Порівняти біологічні, психологічні й соціальні пояснення девіації; оцінити співвідношення свободи вибору, відповідальності та поведінкового обумовлення.
23. Есе за темою 3 «Соціальні норми, соціальний контроль і стигматизація» — фільм «Джокер» (Joker, 2019), режисер Тодд Філіпс. Дослідити роль соціального виключення, стигми, реакцій суспільства та медіа у формуванні девіантної ідентичності героя.
24. Есе за темою 4 «Чинники ризику, захисні ресурси та психодіагностика девіантної поведінки» — фільм «Розумник Вілл Гантінг» (Good Will Hunting, 1997), режисер Гас Ван Сент. Визначити травматичні чинники, ресурси резильєнтності й можливі напрями психодіагностики; проаналізувати значення терапевтичного альянсу.
25. Есе за темою 5 «Девіантна поведінка дітей і підлітків» — фільм «Щоденник баскетболіста» (The Basketball Diaries, 1995), режисер Скотт Калверт. Проаналізувати вплив сім'ї, однолітків, школи та субкультури на ризиковану поведінку підлітка й запропонувати заходи ранньої психологічної допомоги.
26. Есе за темою 6 «Адиктивна поведінка» — фільм «Реквієм за мрією» (Requiem for a Dream, 2000), режисер Даррен Аронофскі. Розкрити психологічні механізми формування залежності, співзалежні взаємини, наслідки адикції та можливості профілактики й реабілітації.

27. Есе за темою 7 «Агресивна, делінквентна та кримінальна поведінка» — фільм «Американська історія Ікс» (American History X, 1998), режисер Тоні Кей. Дослідити причини агресії й радикалізації, груповий вплив, механізми наслідування та умови ресоціалізації особистості.

28. Есе за темою 8 «Суїцидальна та самоушкоджувальна поведінка» — фільм «Це дуже кумедна історія» (It's Kind of a Funny Story, 2010), режисери Анна Боден і Раян Флек. Проаналізувати кризовий стан героя, захисні чинники й способи безпечного звернення по допомогу, уникаючи романтизації суїцидальної поведінки.

29. Есе за темою 9 «Профілактика та психокорекція девіантної поведінки» — фільм «Тренер Картер» (Coach Carter, 2005), режисер Томас Картер. Оцінити профілактичний потенціал наставництва, структури, відповідальності й групових правил; запропонувати критерії ефективності програми підтримки молоді.

30. Есе за темою 10 «Психологічне консультування, ресоціалізація та міждисциплінарна взаємодія» — фільм «Невидима сторона» (The Blind Side, 2009), режисер Джон Лі Генкок. Проаналізувати мережу соціальної підтримки, можливості міждисциплінарної допомоги та етичні ризики патерналізму в процесі соціальної інтеграції героя.

Форми контролю: опитування, перевірка практичних завдань та кейсів, експертне оцінювання консультативних інтерв'ю, аналіз роботи.

8. Методи навчання

Методи навчання у межах вивчення курсу «Психологія девіантної поведінки» спрямовані на формування у здобувачів освіти здатності до надання необхідної допомоги людям у вигляді рекомендацій щодо розв'язання їхніх психологічних проблем.

У навчальному процесі застосовуються:

- лекційні заняття з елементами проблемного викладу та мультимедійного супроводу;
- практичні та семінарські заняття, що передбачають аналіз кейсів, розв'язання ситуаційних завдань і роботу з реальними кейс-прикладми;
- інтерактивні методи (робота в парах (психолог-клієнт), трійках (психолог-клієнт-спостерігач) з подальшим аналізом, міні-дискусії, рольові ігри, мозкові штурми, ділові ігри), спрямовані на розвиток навичок прийняття спільних командних рішень;
- самостійна робота студентів за керівництва викладача, що включає опрацювання наукових та аналітичних матеріалів, використання сучасних інформаційних ресурсів.

9. Методи контролю

При вивченні здобувачами вищої освіти курсу «Психологія девіантної поведінки» застосовуються такі методи оцінювання набутих знань:

- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, оцінювання активності на заняттях, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій, доповідей, психологічних есе тощо;
- індивідуальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Поняття психологічної та соціальної норми.
2. Поняття девіації та девіантної поведінки.

3. Критерії девіантної поведінки.
4. Позитивні й негативні девіації.
5. Класифікації девіантної поведінки.
6. Предмет і завдання психології девіантної поведінки.
7. Психодинамічні концепції девіацій.
8. Поведінкові концепції девіантної поведінки.
9. Когнітивні моделі девіантної поведінки.
10. Гуманістичний і системний підходи до девіацій.
11. Теорія аномії та її психологічне значення.
12. Теорія соціального навчання девіантної поведінки.
13. Теорія диференційованої асоціації.
14. Теорія соціального контролю.
15. Теорія маркування і стигматизації.
16. Біопсихосоціальна модель девіантної поведінки.
17. Соціальні норми та механізми контролю.
18. Конформність, нонконформізм і девіація.
19. Стигматизація та самостигматизація.
20. Вплив субкультури й медіасередовища.
21. Індивідуальні чинники ризику девіантної поведінки.
22. Сімейні чинники ризику і захисту.
23. Групові й освітні чинники девіантної поведінки.
24. Резильєнтність як захисний ресурс.
25. Принципи психологічної діагностики девіантної поведінки.
26. Спостереження та інтерв'ю в оцінюванні випадку.
27. Вікові особливості девіантної поведінки.
28. Підліткова криза й ризикована поведінка.
29. Шкільна дезадаптація.
30. Сімейна взаємодія та підліткові девіації.
31. Поняття і види адиктивної поведінки.
32. Хімічні залежності: психологічні механізми.
33. Нехімічні та поведінкові адикції.
34. Цифрова залежність і ризики онлайн-середовища.
35. Співзалежність і сімейна система.
36. Психологічні механізми агресії.
37. Форми й функції агресивної поведінки.
38. Насильницька поведінка та її чинники.
39. Делінквентна і кримінальна поведінка.
40. Групові правопорушення та радикалізація.
41. Поняття самоушкоджувальної поведінки.
42. Суїцидальна поведінка: форми і динаміка.
43. Чинники ризику й захисту при суїцидальній поведінці.
44. Попереджувальні ознаки суїцидального ризику.
45. Первинне оцінювання безпеки й план безпеки.
46. Первинна, вторинна і третинна профілактика.
47. Психоедукація та мотиваційне інтерв'ювання.
48. Психологічна корекція девіантної поведінки.
49. Консультування та кейс-менеджмент.
50. Ресоціалізація і міждисциплінарний супровід.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, самостійна робота										Підсумковий контроль / залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1-T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	зараховано
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити	

		аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	не зараховано
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	

12.Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» включає:

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі й для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

13. Рекомендована література

Основна

1. Диса О. В., Шинкаренко І. О. Психологія девіантної поведінки : навч. посібник. Дніпро. ДДУВС. 2024. 77 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6513/1/2024-%d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f_%d0%b4%d0%b5%d0%b2%d1%96%d0%b0%d0%bd%d1%82%d0%bd_%d0%bf%d0%be%d0%b2%d0%b5%d0%b4%d1%96%d0%bd%d0%ba%d0%b8.pdf
2. З досвіду корекційної роботи практичного психолога і соціального педагога з дітьми з девіантною та деліквентною поведінкою : посібник / авт. кол. ; упор. Ю. А. Луценко. Київ, 2015. 129 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6825/1/2015.pdf>
3. Кісіль З. Р., Швець Д. В. Психологія суспільної свідомості : навч. посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса: Вид-во ОДУВС, 2023. 139 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6585/1/2023-%d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f%20%d1%81%d1%83%d1%81%d0%bf%d1%96%d1%8c%d0%bd%d0%be%d1%97%20%d1%81%d0%b2%d1%96%d0%b4%d0%be%d0%bc%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf>
4. Кокун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ, 2025. 214 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6754/1/2025-%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%8f_%d0%9a%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bd.pdf
5. Корнієнко В. В. Патопсихологія : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 120 с.

https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6306/1/2023-%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%9f%d0%b0%d1%82%d0%be%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f.pdf

6. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6538/1/2022.pdf>

7. Мельничук І. В., Каргіна Н. В. Основи психологічного здоров'я та психотерапія. Одеса, 2025. 539 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6703/1/2025.pdf>

8. Панчук Н. П. Основи клінічної психології та патопсихології: навч. посібник. Кам'янець-Подільський, 2024. 230 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6307/1/2024-Panchuk-N.-Osnovy-klinichnoi-psykholohii-ta-patopsykholohii.pdf>

9. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Ю. Чистовської, О.В. Куліш. Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2024. 168 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6752/1/2024-%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%8f%20%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b0.pdf>

10. Психологія девіантної поведінки : навч. посібник / уклад. : О. Д. Сафін, С. П. Байда. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 202 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6640/1/%d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f%20%d0%b4%d0%b5%d0%b2%d1%96%d0%b0%d0%bd%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%97%20%d0%bf%d0%be%d0%b2%d0%b5%d0%b4%d1%96%d0%bd%d0%ba%d0%b8.pdf>

11. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посібник / уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ : Університет «Україна», 2023. 266 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6603/1/2023-psiologija stresy 2023 compressed.pdf>

1. Демиденко Н. М. Юридична психологія : навчальний посібник. Суми, 2025. 186 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6199/1/2025-%20-%20Yurydychna%20psykholohiia Demydenko 2025.pdf>

2. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ. 2023. 25 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6696/1/2023-%d0%94%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b4%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>

3. Леган І. М., Мороз О. І., Коршак В. С. Особа злочинця: морально-психологічні та кримінально-правові ознаки. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. Вип. 5. С. 567-579. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.19>

4. Moroz O.I, Lunov V.Ye. Human resilience under stressful conditions: the role of adaptive psychological mechanisms. *Наукові перспективи. Серія «Психологія»*. 2025. № 5 (59). С. 1671 – 1684. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-1671-1683](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-1671-1683)

5. Moroz O., Lunov V. Metacognition as a regulator of thinking and decision-making in complex cognitive contexts. *Перспективи та інновації науки: журнал. Серія «Психологія»*. 2025. № 5 (51). С. 1698-1712. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1698-1712](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1698-1712)

6. Мороз О. І., Яцюрик А. О. Психолого-педагогічні особливості корекції агресивної поведінки в середовищі молодших школярів. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Серія « Педагогіка та психологія»*. 2024. № 1. С. 53-58. DOI <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2024-1-9>

7. Османова А. М., Хорунженко Г. В. Клінічна психологія : навч. посібник. Київ : Талком, 2023. 228 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6593/1/2023-klinichna_psihologija_osmanova_horunzhenko_navch_posibnik_2023.pdf

8. Підтримка стигматизованих меншин: соціально-психологічні технології : практ. посібник / за наук. ред. Л. М. Коробки ; НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛІТД, 2022. 178 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6709/1/2022-%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%be%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f.pdf>

9. Психологія суїцидальної поведінки військовослужбовців : монографія / кол. авторів: Я. В. Мацегора, О. С. Колесніченко, І. І. Приходько та ін. Харків : НА НГУ, 2021. 363 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6837>

10. Сова О.М., Деніжна С. О. Психологія сім'ї : навч. посібник. Київ : 2014. 212 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6261/1/2014-psiologiya_simyi.pdf

11. Федоренко Р. П. Психологія суїциду : навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та доп. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 492 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6807/1/2022-0051645.pdf>

14. Інформаційні ресурси

1. Етичний кодекс психологів-консультантів. Асоціація психологічного консультування та травматерапії. – Режим доступу: <https://www.psycounseling.org/ethics>

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua

3. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>

4. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу: Наказ МОЗ України від 15.04.2008 № 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0577-08>

5. Google Академія: <http://scholar.google.com.ua>